

АДПСНЫ

Ареспубликатә ҳәынтқарратә усхәартә «Аҗснымедиа»

2025 ш. ноиабр 6 № 79 (21 684)

Атәыла ахьз җызго

Аҗсны аҗыпхәцәә – Дубаи

■ Иршанхаҗах узгәылазхало аспорт хккәа иреиуоуп асахьаркыратә гимнастика.

Уи хтәылаҗы аҗиара иалаге-иҗҗеи раҗәак шымтҗаҗы азы-җаҗаҗәа Ирина Китаевеи Татиана Боциевеи рнапхгарала, ареспубликатә актәи ахәычтәи-қәыпштә спортшкол аҗны ари азқазара хкы знапахы аагара җеазышәо, изныкымкәа, зыҗазара ҳараку атурнирқәа ркны лтцшә ҳаракыла рхы аадырпшхәеит. Убас, октиабр 24-26 рзы Еиду Арабтә Емиратқәа,

Дубаи ақалақь аҗны, имҗаҗысуаз «GVMNASTIKA SOLO CUP 2020» хәа хьзс измаз 12 хәынтқарра рахьтә асахьаркыратә гимнастиказы аду-неи аҗны зыхьз еицырдыруа Алина Корнаско, Амалиа Лука, Ева Празлива ухәа зынза 700-шк инареи-ханы аспортсменкаҗәа злахьыз жәларбжьаратәи атурнир аҗны иҗәгылеит Аҗснйтәи агимнастка қәыпшцәаҗы жәаҗык.

Атурнир актәи амш аҗны ахьтәи аҗхьахкәа ирыпсәхеит Нара Цымцбеи Дана Карапетяни. Аразынтә – Злата Харченкои Дениза Хутовеи. Аҗбатәи амш азы рықәгылаарақәа ркны актәи аҗыпхәа ааныркылеит Александра Адлеиба, Алиссандра Багәтелиа, Алина Хутова.

Ихыркәшаратәыз ахдәтәи амш аҗны, амилаҗтә кәашара аелементкәа рыла ихартәааны, аҗсуа музика иацназгоз рықәгылаарақәа ркны ахьтәи медалкәа ранащәхеит Алина Боциева, Мариа Цилиа, Николай Гәбаз.

Инеизакны Аҗснйтәи агимнасткаҗәа хәычкәа рыҗерыпсартәит ахьтәи медалкәа – 21, аразынтәкәа – 2; аҗызтәкәа – 3. Ари хәарада дарбанызаалак дамеиҗыргьарц залшом. Ахәынтқарратә бирак рхашәыршәыруа, Аҗсны аҗыпхәа хәычкәа рбаҗхатәра җазара ҳара-кыла анагзашьа, мҗашьарада аҗәра унаргоит аҗхьаҗаҗы аиҳьзара ҳараккәа раарпшра шрылшо.

А.Бзыңба

Ахәынтавтоинспекцияхь адтқәа

Аминистрраҗы аилаҗәажәара

■ Аҗсны аҗнытқатәи аусқәа Рминистрра Автохәынтинспекция аусбартаҗы ахатәи еилазаара аматцзура анагзареи адисциплина аҗазареи рышьтыхра иазкны аилатәара мҗаҗысит.

Атәыла Аҗыза-министр ихәтыпуаҗ, аҗнытқатәи аусқәа рминистр Роберт Кьют акадртә еилазаара аиҗтәреи амҗатә шәартәдара арғәҗәреи иазкны алкаа җаитҗеит. Аилатәара рхы аладырхәит Автохәынтинспекция аусура ахылапшра азтә аминистр ихәтыпуаҗ Беслан Чкадуа, иара убас аусбарта аппарат хада анапхгаҗәа, амҗа-хылапшратә матцзура араионтә кәшақәа рнапхгаҗәа.

Роберт Кьют ихәдоу ахы-дтқәаеи атагылазаашьақәаеи аликааит. Аминистр ахәынтқарратә номеркәа змам атранспорт аилкаара аҗхьа иргыланы иҗатәтәу усуп хәа иазгәеиет. Уи аномеркәа рыҗамзаара, аиҳарак ареспублика мратәшәаратәи ахәтә аҗы, лас-сы-лассы амашьыныркәаҗәа аилагарақәа раарпшра аҗәаразы ирыммоу агәтәккәа ирыдхәалахоит хәа инатшьны иазгәеиет. «Ашәкәтагаларатә дырғақәа рыда иныкәо амашьынақәа зегьы иаанкыланы изтәу ирымхлатәуп», – хәа адтқәа җаитҗеит Роберт Кьют.

Иазгәатан Автохәынтинспекция ахатәи еилазаара зегьы алархәны ареидтә усмҗаҗатәкәа рырғәҗәара шәзпхьагәаҗәа. «Автохәынтинспекция анапхгара зегьы, анапхгаҗәа зегьы абри аус рхы аладырхәлароуп. Азәгы апривилегия иоузом. Адтқәа назмыгзо аусзуҗәа рганахьала акадртә збамтқәа рыдылахоит», – аҗәа-нызаара җаитҗеит аминистр.

Роберт Кьют аҗәақәа русура гәҗәала дақәызбейт.

Аҗнытқатәи аусқәа рминистр ихәтыпуааи Автохәынтинспекция анапхгара ахатәрнакцәеи хәталатәи ртәкпхькәреи ахылапшра аҗазареи рышьтыхразы

адтқәа ритеит. Аминистр Автохәынтинспекция аусубарта аусура ахылапшра тәкпхькәраны изду ихәтыпуаҗ «Автохәынтинспекция аусура аҗыҗәреи амҗа-транспорттә машәырқәа рхыпхьазара ацлареи чыдала ахшыҗышьтәра аиҗарц азгәеиет. Аминистр иажәақәа рыла, «уи ахылапшра аҗыҗәреи иадхәалоуп». Аминистр иара убас Автохәынтинспекция анапхгаҗәа рхатәи җырпштәи ала еҗырт аусзуҗәа аусушья ддырбалароуп, еҗырт реицш даргыи рхы аладырхәлароуп хәа иазгәеиет. Ачаратә кортежкәа ирыдхәаланы иҗәыртҗау аудааҗрақәа рганахьала аҗсшыҗарамшкәа раан ахылапшра арғәҗәара, убри аан ареидкәа рахь аоперативтә кәшақәа русзуҗәа, аминистр ихәтыпуаа, иара убас хәталатәи аилазаара аус рыдуларазы аминистр ихәтыпуаҗәаҗы ра-дыпхьалара азы азбамта рыдыркылеит. Чыдала ахшыҗышьтәра атахоит арыҗәтә иҗәны амашьына аҗскы зку амашьынарныкәаҗәа раарпшреи раанкылареи. Хәзтәу ашықәс жәымз рыҗнытқәа амашьына арныкәаҗәа азин рымхын 1300-шк иҗәны амашьына аҗскы зкыз, урт рахьын-тә 80-шк инареиҳаны аҗын-тәраан атақпхькәа иақәыршәроуп.

Аминистр ихәтыпуаҗ Беслан Чкадуа Автохәынтинспекция аҗәақәаеи аҗнытқатәи аусқәа Рминистрра араионтә кәшақәаеи рҗы акадркәа рротация асхема аус адуларазы адырра җаитҗеит. Хара имгакәа Автохәынтинспекция аусзуҗәа зегьы хәтә-хәтәла атесстация иахысуеит рматцуратып ашәашәалара инамаданы. Уахь иатданакуеит анапхгаҗәаҗы. «Хара шәзыҗахтәит, аусушья шәхәрбоит, мап анакәха, уи мап аҗәызкуа азә дкалозар, урт даҗәа тыпк ахь аусураҳәа ииасыр аҗәхоит», – еизаз ргәыреаниҗеит Беслан Чкадуа. Аминистр ари аҗшьгара дадыҗлеит, убри аан уи инатшьны иазгәеиет акадртә збамтқәа анапхгаҗәа рыла ишалагатәу, избан аҗәзар еиҳа иазыҗатәу аусзуҗәа аус дырура – ари аматцзура ахырхара ашьтыхразы хәа злоу цышәоуп.

Шәача ақалақь аҗны

■ Шәача ақалақь аҗы имҗаҗысит Урыстәыла Афедралтә ҳазалхратә матцзури Аҗсны Ахәынтқарратә ҳазалхратә еилаки рхатәрнакцәа реиҗыла, – адырра җанатҗоит Урыстәылатәи Афедрация Афедралтә ҳазалхратә матцзура Аладатәи ахазалхратә усбарта апресс-матцзура.

Урыстәылатәи аделегация хадаара азиуан Аладатәи ахазалхратә усбарта аиҳабы актәи ихәтыпуаҗ Евгени Долги, Аҗснйтәи аган – Ахәынтқар-

Ахазалхыртақәа рхатәрнакцәа реиҗыла

ратә ҳазалхратә еилаки ахантәаҗы ихәтыпуаҗ Анана Гогохьиа. Аусураҗәа еиҗылаҗы азтәарақәа жәпаки ирылаҗәажәеит, акурорттә аамтәзы ахазалхратә матцзурақәа русура аиҳшыалақәа рыҗатараҗы уахь иналатцаны. Ахазалхратә операцияқәа рынагзареи Аҗсны иалтцны импорт ҳасабла Урыстәылака идыкәтәахә ашәыр-утратыхтә аалытц ахазалхратә хылапшра атәреи иадхәалоу аунагзатәкәа ирыхәаҗшит. Аҗхынтәи аусура аиҳшыалақәа рыла, Урыстәылеи Аҗсни рхәаа уахы-

ки-енаки рыла иахысуан 12,7 нызкь ркынза атранспорттә хархәагақәа, асезон зегьы иалагзаны (лацарамза инаркны жьтаарамзанза) зынза ахәаа иахысит 1,5 млн. атранспорттә хархәагақәа, иааизакны 2025 шықәса инаркны – 2 млн. атранспорттә хархәагақәа. Аиҗылаҗы чыдала ахшыҗышьтәра атан импорт ҳасабла Аҗсны иалганы Урыстәылака инашьтәхә ашәыр-утратыхтә аалытц аҗәатәреи ашәкәтагалареи рызтәара. «Аиҗыларатә хәынтқаррқәа рыбжьара еиҳа-еиҳа аҗиара иаҗәу

ахәаахәтра-экономикатә еизыҗазаашьақәа рганахьала еиҗкьарада ахазалхратә еиқәыршәареи ахәаа иахысуа атауаркәеи атранспорттә хархәагақәаеи ргәатара азы аҗ-ганк инарыгзо ауснагзатәкәа чыдала атқаду амоуп», – хәа инатшьны иазгәеиет Шәачатәи ахазалхыртақәа аиҳабы Иван Бурлака. Аҗсны Ахәынтқарратә ҳазалхратә еилаки ахатәрнакцәа Урыстәылатәи ахазалхыҗәа аиҳарак урыстәылатәи аҗармыкьа иазырханы идыкәтәахә ашәыр-утратыхтә аалытц ахазалхратә гәатәреи аиқәыршәареи

рганахьала ихараку аҗазараҗы аусура аиҗкаараазы итабуп хәа рархәеит. Иахьазы Аҗснйтәи Урыстәылака идыкәтәу 1,5 нызкь тонн ркыза ацитрустә шәырқәа, уи ихәаҗызы ашықәс аиҗш-зеицшу аамтә арбаҗкәа 2-нтә рыла ирейхәуп. Зынза Урыстәылака идыкәтәхеит 2 нызкь тонна ирейханы аалыт.

Аилатәара еиҳшыалауа, уи иа-лахьыз аҗганк ирыбжьатқаз аиқәз_шахатрақәа зегьы ахәаа иаҗну ахазалхратә матцзурақәа русеицура арғәҗәара, ахазалхратә операцияқәа рырццакреи роптимизация ишацхраауазы аҗәаанагараҗы еиқәшахтәеит.

Аишызареи атцарадырратә ацшыгамтәкәеи

Аминистрцәа
Реилазаарафәы

■ **Апсны Аминистрцәа Реилазаарафәы имшәпысит амуниципалтә еишәарақәа рырәиара ацхыраара Афонд «Атомтә фым-цастанцияқәа ахыкәу атцакы-рақәа Рассоциация» инартбаау аилатәара.**

Апсны Апыза-министр Владимир Делба иатцшыит апхәака аусеицура астратегиятә цакы шамоу.

«Афонд атцакырадгылқәа рсоциалтә, рекономикатә рәиара, апстазаара ахатабзиара аигтәра иазку, зымехак тбаау апроеқткәеи апрограмақәеи апстазаарафәы рынагзара алзыршауа аусеицура амшәкәа ируакуп», – иазгәеит-ит Делба.

Уи лымкаала иаликааит абри аформат ачыдара, жәлар рдипломатия ишацхраауа, Ахәынткорпорация «Росатом» аус ацызәу арегионқәеи ақалақкәеи рыбжәара апышәа аимдаразы тыпны ишыкәу.

Делба иргәалиршәеит Афонди Апсны акыр шыкәса раахыс хырхарала аус шеицүра, иатцшыит

хшышәышәтра чыда шырзыруа абицара фә, урт рылшарамқәа реихахара, ахәықкәеи афәри рбәхәтәра ацәыргара. Фырцштәык ахасабала иааигеит «Атомклассқәа» хәба раартрей «Акультура адгылцакыра» хәа ахәыцтәы рәиаратә проеқтқәа реишәкаарей.

Аконцерн «Росенергоатом» акорпоративтә функцияқәа рзы адиректор хада Цумбер Ткьебучаа ишәкәиргәгәеит аилахәыра аусура шазку Урыстәыла аинтересқәа рыргәгәара, аишызаратә тәылақәа ркны аусеицура арәиара, чыдала иаликааит Апсны.

Уи хшышәышәтра аиҗеит асоветтә атомтә усхк ашәкәгыларәфәы Апсны атоурыхтә лагаламтә.

«Апсны алагаламтә ду канатейт иахәгы ххы агәра хгартә, хәпстазаара шәартара ацымкәа икәзцо абцар ирласны апцарафәы», – ихәеит иара.

Ацара аминистр Хана Гәынба илхәеит «Атомклассқәа» хәба аус шыруа. Дгәыгәеит апсабара-тцаарадырратә матәарқәа рахь ахәыцқәа аинтерес рызцәырызгауа апрограмақәа рымехак тбаахәп хәа.

Афонд ахантәафәы Андреи Захарцев иазгәеитейт иуадафзоу атехникатә уснгазатәкәа апыжәа-

ра шрымоугы, атцарей, акультуреи, аспорти рганахәла абицара фә аус рыдуларә атомтә усхк азы иатцанакуа шмачым.

Акультура аминистр Даур Ақашба ихәеит акультуратә тынха аиқәырхара аганахәла атәылафәы активла аус шыруа.

Ацак чыда амоуп «Росатом» Афонди рсоциатә усеицура.

Апсны инарыгзоит акультуратә програмақәа, убрахь иналатцаны афестивальқәа, абакақәа реиташәкәыргыларә ухәа егыртгы. Ақашба игәаанагарала, акультуратә проеқтқәа рырәиара – атоурыхтә гәалашәара аиқәырхара, амилац рақзаара аргәгәара, аинвестицияқәа радьпхәларә ауп.

Аилатәара инақәыршәаны «Урыстәыла атомтә усхк – 80 шыкәса» амедал ранащәан. Уи роуит Апыза-министр Владимир Делба, акультура аминистр Даур Ақашба, Ақәатәи афизика-техникатә институт адиректор Анатоли Марколиа, Апснытәи ахәынтуниверситет аректор Алеко Гәарамиа, Гагра ақалақь ахадара аиҳабы Иури Хәгәыш.

Иара убас аусеицуразы, аиашәаратә еимадарақәа рзы ашәкәкәа рнапы рыцаршөит.

Арепрессиакәа ирылазыз ргәалашәара

«Шәаххаштуам!»

■ **Октябрь 30 азы Ақәа иргәа-ладыршәеит аполитикатә репрессиакәа ирылазыз. Урт рбака ашәапәы ашәтқәа шытарцеит Апсны Жәлар Реизара Аиҳабы Лаша Ашәба, аиҳабыра иалоу, идырзыз ргәакыцәа, ауаажәлар-ра.**

Аполитикатә репрессиакәа ирылазыз ргәалашәара Ассоциация ахантәафәы, идырзыз Анатоли Ашардан ипха Ирина Ашардан, еизаз рәацхәа даныкәгылоз, иазгәалтейт абри аены цасатәи Асовет Еидгылафәы иахәабалак аминтингәа шымшәапысуаз. Миллионла абри аамтә цәгәа иалазит Асовет Еидгыла ахыынзаназаазоз акымзак зхарамыз ауаа, ахәтакахәла, Апснгы.

«Апсны арепрессиакәа мшәапысуан чыдала гәымбылцәбарала, – лажәа иацылцон лара. – Атәыла мац чыдала азфәлымхара азыкарцон. Иҗадырхон зегьы: абыргәагы, афәргы, уи моу ахәықкәатәкәагы. Иҗацәуан атә-

ауаажәларратә усзушәы, атоурыхшәы Станислав Лакоба.

Мацк атоурых. Быжынызыкәа инареиҳаны арепрессиакәа рыхтыргейт ашәжәатәи ашәышыкәса 30-40-тәи ашықәсқәа раан.

Апсны зыкәаыла атәацәарақәа ирыхкысыз Сталин ихантәи арепрессиакәа ршыкымтә ақәшәеит 1937 шыкәса. Политика ашықлапшәрақәа ирымехаркит ауаапысыра ргәыпқәа зегьы: анхәцәа, ашәкәышәцәа, атцарауаа, артәшәцәа, ахәкыымцәа, аполитикатә, ауаажәларратә усзушәа.

Ашәжәтәи ашәышыкәса 20-тәи ашықәсқәеи 30-тәи ашықәсқәа рызбжеи раан Апсны арепрессиакәа рацәак рымехак тбаамызт. Гәгәалатәкәа рәазтәылхны арыцкәарақәа ирылагеит Апснытәи АССР ЦИК ахантәафәы Нестор Лакоба Қарт ашхам иҗаны Лавренти Берия данишь ашәтахь.

Сталин ихантәи арепрессиакәа рышықәсқәа рышнудқала хреспублика ацәыз дукәа аиуит. Зхыпхәзара мацыз апсуа жәлар анызаара ахықь ақынза инанегейт. Ихартәаам адырратәарақәа рыла, 1937 шыкәса ииуль инаркны 1938 шыкәса ноиabr азынза Апс-

ацәарақәа. Хҗаацәара ақынтәи саб Анатоли Ашардан, хәык иашьцәа ршыт. Рыхәса Сибрака ихырҗейт, ахәыцқәа аанхейт. Ршәпы иқәыркәеит ашәкәгыларә иафәыз апсуа интеллигенция. Иқәыпшәааз, атцара змаз, икәышыз (урт зегьы Москватәи Ленинградтәи иреихәу атцараиуртқәа ирылгахәан, бзиа ирбоз рхәынтқарра аргыларә иафәын) – абарт зегьы рхы рхырыцкәааит», – лгәы иаланы лажәақәа хлыркәшеит.

Аполитикатә репрессиакәа ирылазыз рымш Апсны иазгәартөит 2006 шыкәса раахыс.

«Есышықәса хҗәахәақәа мацхоит, – лхәеит Ирина Ашардан. – Хәзну ашықәс азы ипстазаара далҗит хәгәта игылаз Станислав Лакоба».

Ашардан чыдала иазгәалтейт атоурыхтә гәалашәара аиқәырхарафәы уи илагаламтә. Икәз минуттәи афымтрала дыргәаладыршәеит

ны арепрессия рзыкәтцан 2186-шәык, убарт рахытә 748-шәык ршыт, 377-шәык рхартә-сыртә ыкамкәа абахтәкәа иртәзит.

Идырзыз рсиақәа ирнуп еиуеипшым амилацқәа, азанаатқәа, ақәрақәа рхатарнақәа. Урт реиҳарашәык 20 ш. инаркны 35 ш иртагылан. 1937 шыкәса маи азы XV Апснытәи апартконференцияфәы иалырхыз Апснытәи аобком алахәылацәа 51-шәык рахытә арепрессия рзыкәтцан, ишын 39-шәык.

1937 ш инаркны 1942 азынза Апсны атцарадырратә, арәиаратә интеллигенция зегьы тәдырхейт.

Ақәа, аполитикатә репрессиакәа ирылазыз рбака ықәыргылан 2011 шыкәса октябрь азы Апсны Жәлар Реизара ахыбра афәахәа.

Уи авторс дамоуп асахәтыхшәы Зураб Тьжәба.

Иара убас еишәкаан аполитикатә репрессиакәа ирылазыз рыриашаразы Акомиссия.

Рзанааттә дырра иацыртҗейт

■ **Ареспубликатә унитартә нап-кы «Амшынеиқәафымцәмч» жәащык аспециалистцәа Волгатәи азфымцатә станцияфәы рквалификация ашәтыхразы акурсқәа ирхысит.**

Аеазыкәтцарақәа еишәкаахейт жҗәаарамза 25 инаркны жҗәаарамза 31 азынза Апсны Урыстәылеи ренер-

гетика Аминистррақәа ирыбжәтцаз аиқәышахатрақәа рхәаақәа иртагзаны, – адырра канатҗейт аенергетика Аминистрра апресс-матцзура.

Аеазыкәтцарақәа аилахәыра «РусГидро» афәы апрограма «Азфымцатә станцияқәа ихәдоуи ицхыраагзатәуи амаругақәа роперативтә напхгарей рхархәарей» ахәаақәа иртагзаны имшәапысуит.

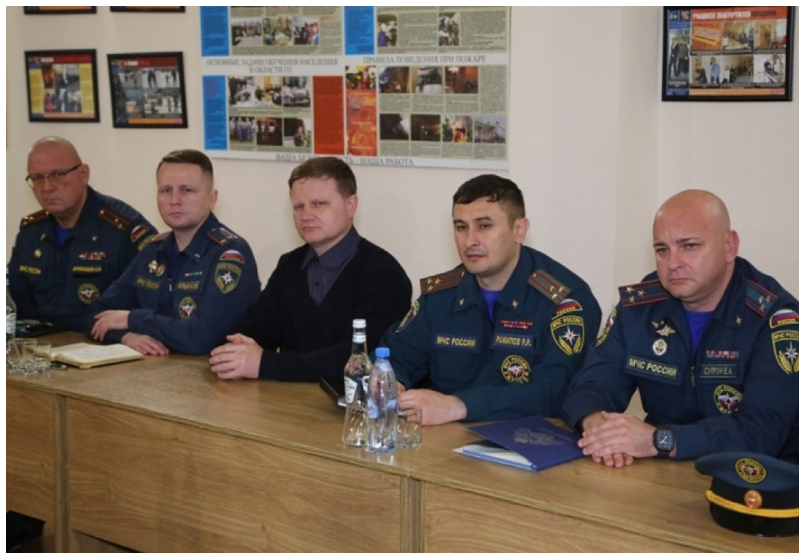
О-министррак русеицура

Апышәеимдара

■ **Апсныка иааит ззанаат хырхартала еиуеипшым Урыстәыла ичыдоу атагылазаашәкәа рзы Аминистрра аусзушәа ргәып.**

Урыстәылатәи аиқәырхашәа раара хықәкы хадас иамоуп – Апснытәи рколлегәа изаамтәнытәиу апрограмақәа рызбарафәы ацхыраара рыҗара, аусура ашәаара ашәтыхразы апхәанатә икататәу ауснагзатәкәа ралкаара, ичыдоу атагылазаашәкәа рцәыртцраан ауаапысыра рыхычара иазку ауснагзатәкәа реишәкаарафәы азнеишәкәа ралкаара, – адырра канатҗейт Апсны ичыдоу атагылазаашәкәа рзы Аминистрра апресс-матцзура.

Аусуратә мчыбжы иалагзаны Урыстәылатәи аспециалистцәа Апсны ичыдоу атагылазаашәкәа рзы Аминистрра араионтә кәшақәа зегьы рфәы аус рулоит, Апснытәи

рколлегәа русура чыдарақәас иатцоу еилыркаауейт, ақәшақәа хазы-хазы ртахрақәа еилыркаауейт. Аусура аиҳшәалақәа рыла, Урыстәылеи Апсны ичыдоу атагылазаашәкәа рзы Аминистррақәа еицынарыгзараны икәу аусқәа

рплан шәкәыргылахоит. Урыстәыла аиқәырхаратә хылапшыртә аусзушәа ргәып Апсныка араазы азбамтә рыдыркылейт Москва имшәапысыз аминистрцәа Александр Куренкови Лев Кәытцнией реицылара аиҳшәалақәа рыла.

Зтәымта итагылоу арҗеиашы

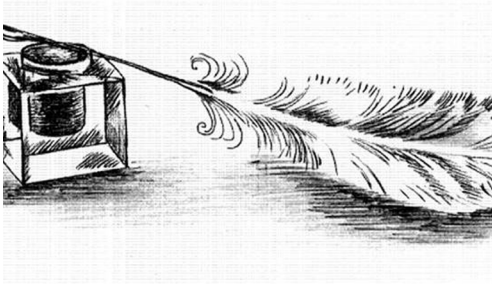

Игор Хәарцкиа 70 ш. ихытцит

■ **Аҗсуа шәкәыфшы, апоет, ажурналист, апублицист Игор Хәарцкиа 70 шықаса ихытцит.**

Игор Иван-иҗа Хәарцкиа диит 1955 шықаса май 15 рзы Гәдоутә арайон Жәан-дәыргъш ақытан. Аҗсны ашәкәыфшәа Редгыла алахәыла (1997), ашьташь – Аҗсны ашәкәыфшәа Рассоциация алахәыла

Игор Хәарцкиа	
Атак	Идырлашом уа рацәак, Алашара, Аонкәа ирхылтцуа, Уаха ирхазцо Зегь җа-цәак.
Сыбла итаҗшхьан Жәфәан ачыларкә. Ажәфәан сгәалашәеит Еиҗах. Акгыи ахыҗкам Иҗоу анакә Иалҗо илеиуеит Қәапсатак.	Избатәушәа Зегь уахала – Ажәфәан иастароуп Атак. Акгыи ахыҗкам Иҗоу анакә Иалҗо илеиуеит Қәапсатак.
Амфәду сызну Санымтцуа,	
Михаил Лермонтов	
Аҗра	Иаххылапшхәу, уажәшьта сүхәоит, Ирцәа амцапшь сызбылуа. Слакта млашыи ырхаа, сүхәоит, Агәы сыта – иҗшауа.
Анакә иалҗо амацара, Прак җеиҗеиуа амшын ихуп. Ашьта арзуеит наҗ есааира, Уахтак иацәцар атаху?	Сашәа нышьтасцап, исхаршҗны, Хазшаз, сүхәап даҗазнык. Ушҗа сназго амфәхәаста, Хәыхраз сныкәлап шарҗазык.
Пшацәгыак асуеит, ацәкәырг-хаа, Аҗәыцәмакҗеиҗш аҗра аҗәоит. Иашьтазам разкы-еиҗәырхагак, Амшынгәаҗы уи еимдоит.	Иеиҗ. Игор Хәарцкиа
Фазиль ИСКАНДЕР	
Лада ахышәахәа ахызсоит, Фада – амра ахаҗхоит. Иара мыжда аурт иахәоит. Аурт тынчроу җәанашәоит.	Азыркәи
Аматанеира	Иамбазацшәа адунеи мра, Абахча атҗа тәтәан. Ус иаацәыртт зыркәиик убра Алашьцара атәнтә.
Зегь зымчу сахьумырхәыргаз, Сүхәоит, исырхәа сәахәы. Адамра лашьца иахылтцуа Дгылтә цәаныррала сәахәоуп.	Исзааигәахан уа лассы, Инасафәст изса-зсо... Маза сапшаазшәа лыҗсы Сара сан исцәызхәоу.
Уарла-шәарлоуп схы-сгәы иштало, Уашәа псәыхга – ахьхәа-хьхәа... Схәыцра еиҗыгакәа еишьтала, Сувганы сыргоит фәаҗхәа.	Дсыхәаччазшәа ма сахәшьа, Зыччапшь ссырыз, Ирхәоит итәахо иалоу сшьа Агәырфәа шмашәырыз.
Цәаныррақәак сара схырхуеит, Гыгшәыг тәсла сшьа зыршуа. Аҗыргымцеиҗш сгәатца иҗыхоит, Гәнаҗа дуззак сгәарҗхауа.	Абар уахьнеиуа уҗшауа, Уцазеит уабаҗоу... Харгыи хушьтоуп хнапыршьшьуа Ишәхәа, хамфәа абахоу?
Адгьыл кьаҗы са сзы иҗшьазар, Ушҗа анеира са сацәшәоит. Ныхәарам, ари, ашәоуп нас, Ашәа гәнаҗақәа сәәалоит.	Удырга дузза – марианы, Уара узшаз дпоетуп. Зны икаҗчоз знацәкыс мраны, Уи лкәырчахак уҗоуп.

Агәалашәара	
Исафсхәоу, исхаштхәоу Иннаҗхьхеит шыҗақы.	
Сызтамшыц ахаан Еиҗшуп шыҗақы.	
Сабааихәоу? – Сыздыруам, Избом шыҗа акгыи.	
Аифәхаа сҗахазшәа Иаасылсуеит хьҗақы.	
* **	
Атҗы тыша Иагоз Зыҗсы – Ашара дазынхәауа, тәыцны дахьынхалон итәаза иаафүаз арбаҗ абҗы...	***
Ашьха уарба Машәыршәа Сылапш иҗашәаз Исгәаланаршәеит Ахаан Сара Сышзымҗырхәаз.	
Сымшқәа	
Абра азхықә аҗы фәаҗхәа Цәафак збоит имфашьо Еиҗәтәар акәын ахьхәа-хьхәа – Азы шҗац имфәсуеит.	
Азиас рхәхәмаруеит, избоит, Аҗа хызфә ахаҗәкәа. Махәык агага зазоит – Цшаласк уа иахьасуа.	
Зны иҗәоуарха инеиҗаҗсо Ихәмаруеит мра шәахәала, Ахаҗәкәа атҗан имҗысзо Хәыцрак иаҗоуп рхала.	
Азиас шҗац иласза иҗоит, Ахаҗәкәа рҗып иахыҗцуам. Урт роуп аҗқьара еиҗәзырхо, – Быҗь-хахәк схәыцра иалтцуам...	
Еишьтоу сымшқәагыи цҗақы Риасшьа сархәыцуеит: Ихәашьыргыи зны иҗқьахап – Быҗь-гәыҗрак инархысуеит...	
	
Уцәыркәа-цәырасра еилкаауп, Кәышроуп, уи гәыҗкыагам. Алашьцара угәаҗ зку, Уара узы иеыҗцәахыгам.	
Унфәыцәахуеит, аха нас – Улашара акырцаз, Агәагыра ду иулоу збаз, Са сархәыцт акырзәа.	
Иахзеилмырго абри хдунеи, Аламзшьа сурҗарцаз, Унасыҗпрааны умҗеи – Хәыцрак анаурҗас.	
Исыҗ азтәара атак, сзышьтоу, Атҗабырг са исыҗшаароуп. Улашара җхәа уагоу, җхәа уцара лашароу?	
Исырба, азыркәи нас, сара истҗартә, Уи еилыскаартә сьҗоуп – Уеиҗшҗәкәа атҗа лашә салсны сҗартә, Сылашара сыхо!	
Иеиҗ. Игор Хәарцкиа	

Аҗсны аттәарадырра Амш

■ **Аҗсны аттәарадырра Амш азгәартоит жьҗаарамза 30 рзы. Аттәарадыррақәа Ракадемия атҗаразы акыр аҗыбааа ибеит Раҗхәатәи Аҗсны Ахада Владислав Арзынба. Аҗсны аблокада ианҗакыи аамҗазы иара илиршеит 85-фык Урыстәылатәи академик-цәа реизгара октиабр 30 1997 шықасазы, егырт хҗарауааи иареи ирыбзоурани иры-дыркылеит аттәарадырразы азақәан.**

Анаука амш рыдныхәало аиҗыларәа ааиртит Аҗсны аттәарадыррақәа Ракадемия апрезидент Зураб җәапуа. Еизаз зегьы минуткәи аҗымтрала дыргәаладыршәеит Владислав Арзынба, Аҗсны аттәарадырра амш азгәартон аботаникатә институт актә зал аҗы.

«Уи атҗаразы аҗәтцара инапы атәишөит Владислав Арзынба. Иара аполитикахь дааит аттәарадырра акынтә, убри азын хымҗада иара зегьы реихагыи еиликаауан аттәарадырра атҗақы ахәынҗқарра аҗеиҗш лашазы, аекономиказы, аполитиказы, ахыҗпшымразы иатцанакуаз» – ихәеит Зураб җәапуа.

Аиҗыларахь иааит Аҗсны Аҗыза-министр ихатыҗуафә җәансыхә Нанба, атцарадырра аминистр Хана Гәынба, атцарауаа, асасцәа. «Аҗсны ахада ихьзала ашәкәкәа рхианы ихәмоуп академия алахәылацәеи аспирантцәеи рстипендия ашьтыхразы. Иара убас ихәацхаркит хәышыҗсәтәи ахәынҗқарратә программа арбагақәа. Сынтәа Урыстәылатәи аттәарадырратә центр анапхгафәы Михаил Ковальчуки сареи әусеицүраз аиҗәшахатра хнапы атәахшөит. Имазеины ишьтоуп анапы атәафразы Аҗсни Урыстәылеи рыбҗьара адоктортә диссертациякәеи адипломкәеи разхатцаразы аршахатҗа», – иазгәеиҗеит иара.

Академиятә институтқәа рхыҗхәазара иацлеит, шыҗа 8 калент. 2025 шықасазы аботаникатә институт, Д.Гәлиа ихьз зху аҗсуатцәаратә институт, Аҗәатәи афизика-техникатә институт риубилеиқәа ирышықәсуп. Ашықәс итаҗзаны дара инеиҗыху анаукатә конференциякәагыи мфәаҗыргент. Ххәынҗқарра аексперттә цхыраара атаразы еиҗәахааит аексперттә хеилак, уи әусушьа азхәыцразы, азбаразы ашәкәи хәшьҗит Аҗсны Ахада ишҗа. Хәиҗьзарақәа ируакуп азәымкәа-фәыҗамкәа хәспирантцәа адиссертациякәа ахырыхьназ. Азини аекономикеи ринститут ахыбра фыц иҗналеит, даҗазныкгыи ишьыдысныхәалоит. Г.Зизариа ихьз зху апремия шә-процентк рыла ишьтыхуп», – ихәеит Зураб җәапуа икәгыларәа хыркәшауа.

Аиҗыларәаҗы анаука амш азы Аҗсны Ахада иҗаиҗаз адныхәалара даҗхьеит җәансыхә Нанба. «Шәара шәҗыбаақәа, шәдырра, шәхамеигзара иабзоурани иахьа зегьыҗкамала Аҗсны имфәысуеит аекономикеи, абызшәеи, акультуреи рыҗеиара. Иҗабуп иҗашәтцә аартрақәа рзы, Аҗсны ахадара алшарақәа иртәзаны еснагь хшәыдгылазаауеит», – иазгәтоуп уаҗа.

Академик Сергей Бебиа икәгыларәаҗы да-лацәажәеит русура атәи, хәҗахәыла дара имфәыргаз IV аизара, аботаникатә бахҗақәа рыхьзала. Уи реаладырхәит атцарауаа атәым хәынҗқаррақәа ркынҗәиҗыи. Амфәаҗаразы аҗхыраара рызтәз атәыла ахадара иҗабуп хәа реиҗәеит. Адныхәаларақәа кәртҗеит СФТИ аиҗабы Анатоли Марколиеи аспирантура акәша аиҗабы Адгәыр җымҗеи.

Академияҗы ихәдароуп акадркәа раазара. Аспирантура акәша аиҗабы Адгәыр җымҗеи ихәеит: «Хара иахьа зейжәшык аспирантцәа хәмоуп, ашықәс итаҗзаны дара рхы рыладырхәит еиуеиҗшым анаукатә конференциякәа: Аҗсны, Шәаҗа, Санкт - Петербург. Ихәгу атәи ххәозар, даара илаҗәуп хәстипендиакәа» – ихиркәшеит иара.

Сынтәа риубилеиҗә шықәсқәа азгәартөит академикцәа Сергей Бебиа, Зураб җәапуа, урт рыҗтәаратә усура иазкны атележурналист Аруна Чагәаа иҗалҗаз авидеонҗамҗа дырбан аилатәара иалахәыз зегьы.

Иурков Глеб – «Аҗсны Аттәарадыррақәа Ракадемия алахәыла» хәа ахьз ихҗоуп.

Ашықәсәз иҗрыҗыыз ашәкәкәа рыххәаа кәиҗеит атцарауаф Виктор Аҗзба. Атцарадырра иҗнаҗьуа ажурнал – альманах аххәаа кәлҗеит абиологиатә наукақәа ркандидат Саида Хәҗымҗаҗа.

Иара убас атцарауаф кәыҗш Фаина Габучиева дрыҗцәажәеит афизикәи, аматематикәи, аботаникеи, аҗсабаратцәареи ирызкны аинститут иҗнаҗыыз әусумҗақәа, ажәаркәа. Уахь иатцанакуеит А. Чамагәуа ухәа иара убас егырт атцарауаа русумҗақәагыи.

Н. Санҗба

Иреиғьзақәоу ирылыцчаауа

Нодар Чанба – 70

Наира Сабекиа

■ **Акомпозитор, адирижиор, апатриот иаша Аңсны жәлар рартистка Нодар Чанба сынтәа ихыгит 70 шықаса. Абри аныхәамш ицаз-гәартарц хцарауаа, арфеиара знапы алаку Д.Гәлиа ихъз зху Аңсуатцдааратә институт аґы еиґыр-кааит аиубилеитә ныхәамш.**

Агәырґьаратә ныхәамш аартуа, апоет ауаажәларратә усзушы Аңсны ашәкәышәцәа Рассоциация аиґабы Владимир Зантәриа дазаатґылеит Нодар Чанба ирккаратә мөеи, иуа-ажәларратә усуреи иаазыркәґәны. Дарбанзаалак арфеиаы иага дыхъырхәагазарґыи, дказа дузза-зарґыи, апатриотизмра зегь раңхәа

имыргылозар ижәлар рыблаґы дназаны дзыкалом. «Нодар Чанба дыруазәкуп ажәлар рыбзиабара иаңсахаз, Аңсны атґеицәа, Амилаттә хақәитратә қәпара аґәы ахәеи-суаз, ахы ахәакуаз аңсуатцдааратә центр ду акны, хәжәлар рыдстаза-араґ ароль ду назыгзоз «Аидгы-лара» аґар еидыкылоз аңдара-зы ирапхәагылақәаз дыруазәкуп хдирижиор ду. Хкультура ахаґара, аказшәа адунеи зегь иазырхәхәоу иңылара, 70 шықаса ихытара хара ныхәа дук иахзашызоуп», ихәеит Владимир Зантәриа. Амилаттә иде-иа иахылтцыз аиґекаара «Аидгыла-ра» напхгафыс дахтеит, идыррақәеи, илшарақәеи хыс икатданы, акомпо-зитор Нодар Чанба. Конституциала ишыақәырґәґәоу, абицарақәа ршәа-ла иаагоу Аңсны ахәынтқарратә су-веренитет атқакы аиқәырхараґы илиршаз даара ирацәоуп. Аңсны атґеи хъырхәага Нестор Лакоба еизарацыпхъаза адґылқәа

рызтцаара ықәирґылон, иахъагы уи азтцаара ихадоу зтцаароуп. Аха-натәґыи Нодар Чанба «Аидгыла-ра» аңны иарґәажәшаны ивагылан Егры инаркны Цсоунза аиґабацәа кәыґақәа, Аңсны иреиғьзас аґар. Ари атоурых зегьы агазет «Аидгы-лара» аґы иануп, Руслан Гәажәба иахзеиқәирхан иґамоуп, шәкәны итґыжъзарґыи ахәтоуп», – ихәеит Владимир Зантәриа.

Нодар Чанба иусураґы атың ду ааннакылоит Владислав Арзынба инапынтала 1991-1996 шықәсқәа рзы Аңсны атдареи акультуреи рми-нистрс иказаара. Уи ирфеиаратә ны-сымшәа хазхәапшуазар, иңсадґылаґе ыиоуз амузыкәтә цара азымрхакәа дцоит Москва, далгоит еицырдыруа Москватәи аконсерватория ахортә дирижиорра ақәша. Анафс, илша-ра зегь адитоит иахәа дызхагылоу ахортә капелла. Ацак ду амоуп Аңсны антытцтәи иусура. Алеген-датә қазшәа аиуит Алада Кореиа 1995-2000 ш. рзынза напхгара ззи-уаз Сеултәи асимфониатә оркестри, Кореиатәи афилармониатә орке-стри. Убри аамтәзы аңсуа компози-тор, адирижиор Нодар Чанба иа-наршьеит Кореиатәи ахәынтқарратә университет апрофессор хәа ахъз харақы. Шәака мтцәыжәшәада харґы-руаз Кореатәи ахортә коллектив аң-суа жәлар рашәақәа ахынарыгзоз. Иазгәатәтәуп Аңсны акапелла, Но-дар Чанба Кореиа иусура аамтәзы Нора Аңыиңыал напхгара шазылу-аз, қәфеиаралаґыи лус шыналыгзоз. Ааиғәа иаңдцан Баграт Шыиңқәба ирфеиара аиқәырхаразы афестиваль уи есышықәсәтәи фестивальхоит, напхгафыс дацоуп Нодар Чанба.

Иара напхгара зитә Ахәынқар-ратә хортә капелла рказара аа-дырпшхәеит Урыстәылеи, Европеи иреиғьзоу аконцерттә залқәа ркны. Авторс дрымоуп хыпхъазара рацәа-ла ахортә, асимфониатә, афортепи-анотә рфеиамтәқәа. Иаңитцеит март 16 – 1993 шықәсәтәи хәтрагедиятә мшы иазкны ареквием апоетесса Гунда Сақаниаңхәа лажәақәа рыла.

Ирацәоуп, ишыардазоуп иналу-кааша акультура аусзушы, аказаратә

тцаарадыррақәа рдоктор, Парижтәи атцаарадыррақәа ракадемия «Ара-рат» алахәыла-корреспондент, Аңс-нытәи ахәынтқарратә университет апрофессор Нодар Чанба изухәаша.

Аиубилеитә ныхәамш аґы ад-ныхәаларақәа рыла иқәгылеит апоет Октаи Чкотуа, аказаратцәаф Алла Отырба, Олег Дамения. Аңс-нытәи ахәынтқарратә университет аректор Алеко Гәарамиа икаитцаз адныхәалара дапхәеит апоет Ал-хас Чхамалиа. Геннади Аламиа, Ле-уан Микаа, Анзор Мықәба, Светлана Корсаиа, апоетцәа Анатоли Лагәла-аи, Гәында Сақаниа-пхәи рыпхәе-ит акомпозитор изкны иаңырцаз рхатәи жәеинраалақәа. Аңсуатца-аратә институт аусзушы Алина Ачба адныхәалара қатцо аиубилиар иа-налшьеит хамтас ахтырпа шкәақәа.

Атцыхәтәан Нодар Чанба еизаз зегьы итабууп хәа реиґхәеит.

Аха, ари ала инымтцәеит аиуби-лиар имшираз еиґекааз аусмәап-гәтәқәа. Ахәылқаз Р.Гәымба ихъз зху ахәынтқарратә филармонияґы имәапған аконцерт. Аңсны Ахада икаитцаз адныхәалара дапхәеит Аңсны акультура аминистр Да-ур Ақашба. Амузыкәтә хәылқазы аартын Альдона Цкәуа иналыгзоз ароманс «Ашәтыц» (ажәақәа Б. Шыиңқәба) ала. Иара убас, ахәапш-цәа гәахәарыла ирзызырґеит Нодар Чанба иромансқәа Дмитри Гәлиа, Саида Делба, Гәында Сақаниа, Ана-толи Аңыиңыал ражәеинраалақәа ирылхны иаңдцаз. Наталиа Милова-нова лажәеинраала «Меланхолия» иалху ароманс нарыгзеит Альдона Цкәуеи, Нана Черквезиеи.

Уи ашытәхә асцена рытан ахортә капелла анагзафцәа, амилаттә-па-триот ашәақәа ахра руан асценаґы. Инарыгзеит Аңсны Афырхатца Мушь-ни Хәарцкыиа изкыз ашәа. Адирижи-орцәа Барас Кәыґебеи, Мадина Ча-чхалиеи рнапхгарала.

Аиубилеитә хәылқазы хыркәшо асценәхә даарыпхәеит аиубилиар. Аиңырцара зтәхымыз ахәапшцәа рґапхәа иқәгылеит Нодар Чанбеи Виолетта Маани, ансамбль иалоу ашәахәащәеи.

Хбызшәада изыкалом...

■ **Абызшәа зызуа уи здыруа ах-мачу азы акөзам, абызшәа зызуа уи здыруа иахыырымхәо азоуп». (Ады-га Жәлар рхәамтә.) Иарбанзаалак амилатц ирымоуп дара рхатәи быз-шәа.**

Хара аңсуаа ххатәи бызшәас иґа-мо - аңсуа бызшәа ауп , аңсуа иду-неихәапшшышәа аазырпшуа, даңсу-аны ишыақәзыргылоу ахәтә хадақәа ируакуп. Хбызшәа зегь реиґа иңшзоу, ижәытәзатәиу бызшәоуп. Еиуе-иґышым аамтәқәа раан хбызшәа акы-рынтә аказаареи акамзаареи рхәаа ихыкәгылахан. Аха хабәацәеи хаб-дуцәеи хәпсадґылыи хбызшәеи рхы ақәтаны иахзырыхыґеит. Уи хара иаххамыштыроуп.

Хара еилахқаауазароуп бызшәада ишыкамли ауаатәышәа реилазаара , уи адаґыи ауааы дуааыи дшыкамли ишазышыақәимыргыло. Абыз-шәа ахатарнак даныхыґчу инарк-ны ишыа - ида иалалоит, убри алаґыи ижәлар рбызшәа ихатәи бызшәа-ны икалоит, ибызшәалаґыи дхәыцуа, дышәа иґәаанагарақәа , ижәлар рхәаа ихәо дкалоит. Абызшәахыи иґамо аґәыбылра алагоит аңхәа инарґыла-ны хазылиааз аґаацәараґыи , анафс раңхәатәи ххәәкәқәа рыла , нас ашкол ухәа. Иаґәа умхәан , уажәа-зы егырт амилатқәа хаарылаука-артә хазлақәа ххыңшымреи , хбыз-шәеи , жәытә - натә аахыс хабдуцәеи урт рабдуцәеи еиқәырханы иахәа уажәраанза иааргаз хтәсқәеи хқәаб-зқәеи рыла ауп. Абызшәа пхәака изго , измырзуа - уи зхәо роуп. Нас хбызшәа-ла хара хамцәажәар , хашытәхә иааиуа абицарақәа ирымхәар, хбызшәа хара ианышытәхымх даґеа милатқ иртәхха-ру ? Ман Нас , ус анахәа хбызшәала ацәажәара хәцәыпхамшыап. Хәпсад-ґыл хәжәлари хбызшәеи агымхааит .

**Влада Цлиаңхәа,
афилологиятә факультет
3 - тәи акурс а студент**

«Адуқәа зегьы иаарылхәхәо»

Зхәаа цкым абафхатәра

Ахра Анқәаб

■ **Мышқәак раңхәа Гәдоутә, Р.Даса-ниа ихъз зху акультура-тә Хан акны имәапған Аңсны жәлар рартистка Маиа Цыгәат-иңхәа Гьерзмаа лырфеи-аратә еиңылара. Уи иалахәын ара-ион Ахадара аусзушәа, абжәаратә школқәа ртәащәа, ауаажәлар-ра рхатарнакцәа. Иара убас, Маиа Гьерзмаа жәашықәсала илыцааңсоз, аказара харақы амац азызухәоу, ру-сеицурахытә аґәалашәаратә ажәа пхакәеи адныхәаларақәеи рыла иқәгылаз Аңсны антытцґыи зыхъз еицырдыруа – Арвелод Тәрба, Лиуд-мила Гәымба, Леонид Какачиа ухәа аззыршы.**

Аиңылара аартын Аңсны жәлар рпоет Рушьбеи Смыр, жәлар рартистка илыхъзынишылаз апоезиатә цәахәа хыыршыгәқәа, исахьаркны қазара харақыла иназыгзас, аңсуа хәынтқар-ратә драматә театр актиорцәа нагақәа ируазәку Тәмраз Чамаґауа иқәгыла-рала.

Аиңылара аґәалақазара хауа ха-дыртәауан акультура-тә Хан акны иаңдцоу ансамбльқәа «Рицґеи» «Ада-ци» рашәахәареи рыкәашареи.

Аңсуа ибазара атдәбырг аазыр-туа ахәтә хадақәа иреиуоу жәлар рашәахәареи рыкәашареи, еиҳарак-ґыи аиґабыратә абицарақәа рахытә хәтәц ссазакґыи рыцәмырзқәа, иґәын-кылаи, қазара харақыла иназыгзо рыхәапшра ианакәызаалакґыи ауааы

иґәалақара шытнахуеит, иґәыгра фба-натәуеит.

Баша имхәазаап Еврипид «аңдста-заара иашатқәкы – қазарада қалашәа амазам» хәа. Амала, иара аказара ахатаґыи цдыргызароуп, аңдстаза-ара иаша иахаґырбагахарц. Аказара абызшәа еилизкааз, амазақәа атдырааны знапакны иззаагыз иоуп, ашәышықәсәқәеи азқышықәсәқәеи иргәылғаны, дызхатарнаку ажәлар ртәс, рқәабз, рқазшәа, рыламыс ухәа инартцаулаиы ианыңшыртә анагзара зылшоґыи. Хәарада, уи злахыиңтәхо цсабарала ичыдоу ақыбаф Хазшаз изцишаз мацара роуп. Урт дреиуоуп хәжәлар рдоухатә культура арфеи-реи азыргареи русшыа акны зыл-шамтә маґым, еиуеиупшым абица-рақәа ирхатарнаку, жәашыла Бзыптәи Аңсны иалиааз абафхатарауаа иру-азәку Аңсны жәлар рартистка, Адыгеиа зәапсәзтәыз артист Маиа Цыгәат-иңхәа Гьерзмаа.

Ари ахъз атыпәнтәиқәа реиңш, антытцтәи ахәапшцәаґыи ирдыруе-иґытәи акраатцуеит. Маиа Гьерзмаа аңсуа қазара, хықәкыла – ақәашара, итдаулоу дыррәлеи қыбафлеи амац азызуа, Фазылбеи Кәыруа иажәақәа рыла иаххәозар «адуқәа зегьы иа-арылхәхәо» аңсуа тыңхәацәа ақәа-шащәа рханза иҳаргыло уаф нагоуп.

Иарбан қазара хкызаалак акны, ахәапшшы иршанхара ус имари-ам. Ауааы даныхыґчу нахыс зґы-блра иоуз ауп аңдстазаараґыи иеыз-зикуа. Маиа иахылызхауаз ашәнатә ишынтәацәаз шәахәащәаң, кәа-шащәаң доухала ибеизз уаан. Зысас гәашә тбазз урт раштә еснаґ итышү-ан агәырґабжыи. Хәарас иатәхузеи,

ақытә цхәызба хәычы леизхараґыи уи анырра амамтарц залшомызт. Да-ныхыґчазз нахыс илнубаалон аказа-рахъ иаалыргышуаз азгәышыра. Цса-барала дақәшәаны, данааланы акәын уи лыґешаґәылалхалоз. Лқәыпшра ашықәсқәа инадыркны леатцалмыр-харц инеиңыиңкылаиы, еснаґ лхы аус адылулон, амилаттә қазара аха-рақырахъ ахалара даґын. Ишырхәо еиңш, аказараґыи ахәаа ықазам, уи зыпсәстазаароу ауааы, иңсы тәнатцы имәа акатцәарахъ ихазаауеит. Убас ауп ишыґоу апоет Анатоли Лагәлаа «аңсуа Плисґекаиа» хәа ззихәаз Маиа Гьерз-маа лдуеиґыи.

Ақәашаратә қазараґыи збафхатәра харақазз, уи арфеиараус аґыи шыардаза зылшахъаз Иосиф Слуцкер: «Ашәеи ақәашареи жәларык ишырґахәхәагоу, ишырґстазаароу еилкаауа, аңсуа кол-лективқәа даґеақы иузадымкылоу дара рхәара рымоуп. Насґыи урт еиҳарак-

ґыи излауғәапхо, гәыла-псыла ирпхоу дара рхатәи знеишыа ахьрымоу ауп» хәа ззихәазз, хәжәлар реиґамсреи реилқәареи иартдәбыргыгоу рқазара хкы, иатәышытәрам акы аламғалақәа, жәашықәсала адунеи асценақәа акыр ркны, зыкәшыла рнапқәа азеи-ныркыртә зылшахәоу драпхәагыло-уп Маиа Гьерзмаа.

Жәибжы шықәса даныртагылаз жәлар рашәахәареи рыкәашареи Аңс-нытәи ахәынтқарратә ансамбль аила-заарахъ инанагз Маиа Цыгәат-иңхәа инеиңыиңкылаиы пшъ-жәашықәсак еґәаарыґымхо, афыртын дафызәа, лыбаф лцәыласны, пзара еиҳатыруа, лыблақәа аччапшә рхыхәхәала, цәа змам ахәапшцәа, аңсуа кәашара аґәы-блыра рызлырґыыхәан Ааиғәатәи ахәаанырцә атәылақәа ркнеиңш, Аргентина, Мексика, Ефиопиа, Мо-забик, Таиланд, Кампучиа... ухәа, ихароу ахәынтқаррақәаґыи шәа

еиқәупхъазари. Иара иахъагыи, асце-на дықәпраа лґеанаалхо ланарпшы-ра ссируп.

Аңсны аңсбара апаґыара зтәиңпшу Маиа, лқазара ианубаалоит аанкы-лашәа змам амч зґәытцәтәаху хашыґа зиясқәа рылшареи, ажәлар рґаңыцтә хәамтәқәа рфырхатца рґәамчи. «Аң-суа чара», «Аиңылара», «Ауапақәаша-ра» ухәа хәтәлеи, гәыпла дызлахәны иналыгзахәоу, зхыпхъазара маґым ақәашара ххәәеи ирныңшыуеит иор-динартәым лқазаратә хәыцра. Уи дреиуоуп аңсуа милаттә қазара ато-урыхәґыи, ажәлар рфольклор атради-цияқәеи, ақәашара адунеитә культу-ра иахъзарақәеи лытцшәа харақыла еимаданы раарпшра зылшаз, уи Аңс-ны ахәақәа хараза иртызгас ақа-зацәа хатәрақәа.

Аңсуа кәашара – хәжәлар рха-ґеарпшшыга хадақәа ишыруаку, инагзаны уи аиқәырхара хықәкны еицәгыло абицарақәа иштырқаартә азнеишыақәа рыңшаара ауп Жәлар рартистка иахъагыи лажәеи луси зыз-ку. Уи даґазныкґыи иартдәбыргуеит, «абызшәа зегь раңхәа игылоуп, уи зегь атданакуеит» зхәаз, хмилиаттә сахьар-кәыра ауасхырышәтәцәа Дырмит Гәлиа ишышәтәк хада ақәґызтуа лажәақәа: – Сыжәлар рқазара азыргара, уи ала урт рыматц аура акәын сыхықәкы ха-да, маашыарада схы аус садзырулоз-ґыи уи ауп. Аамтә еґәа иуадафзарґыи хбызшәа, қазара реиқәырхареи, ре-ихахареи ирзынархоу аус ґыцәаа-ра ақәымзароуп, урт раңхәа иҳаргы-ло, иреиҳау даґеа мчык хамазам хара хәиқәхарцәзы.

Маиа Цыгәат-иңхәа дызхатарнаку лыжәлар гәакыа рхәґеи рдоухатә культуреи назазәтәуа хатараны дыко-уп, даґәаанхоит ашәышықәсәқәа рто-урых акны.

Иара убас, еиѣкаахит ахэа-
ахэтратэ цэыргакэцэ мац, арака
Еиду Амилаткэа Реиѣкаара Афатэ-
ажэтэи акытанхамшэи реиѣкаара
Акэа икоу апроекттэ офис (ФАО)
апроект алахэылацэа ацхэи ашы-
хаазара аалыцкхэи рзыргаразы
алшара рзпгцхэит.

«Аңныш» — Аңсуа театр асценафьы

Аспекталь аңхьарбара

■ **С. Чанба** ихьз зху ахьынтқар-
рате драмате театр афьы жьтаа-
рамза 30 – 31 рзы А. Чехов еи-
цырдыруа ипиесала икьыргылоу
аспектакль «Аңныш» аңхьарбара
мөапысит.

Арежиссиор Мадина Аргьын
апиеса аңсуа бызшөахьы ишеита-
газ, уи ақьыргыларазы 2021 шыкәса
раахьыс ишазьрхияз, аха аобиекти-
вте мзызкәа рыла аңхьарбара
афьхәара шахьрқаз атөы еиңалхөейт.

2025 шыкәса, нанхөамзасы ирфь-
цыз актиортө еилазаарала аспект-
аль аус адулара өаңхьа ихаңд-
дырkit.

«Ари Чехов иоуп, ари «Аң-
ныш» ауп, уи ақьыргыларазы зхы
пату ақьызцо атеатрқәа зегьы
ируалпшьоуп», — инатшьны иаз-
гәалтеит арежиссиор.

Мадина Аргьын лажәақәа рыла,
лара лыртафьы Павел Роман-иңа
Мельниченко ари апиеса ақьыргы-
ларазы дахьымццакларц лабжьигон.
Аха, лара лажәақәа рыла, уажөы,
даөа аамтанык еиңшымкәа инартца-
уланьы уи аарлшразы аамта ааит:
«Иахьа, сара сгәаанагарала, Чехов

ирфеиамтала икьыргылоу аспекталь
ала хактиорцөей харей ахәаңшцәа
идхарбаша, ирызнахгаша, ираххәа-
ша хамоуп. Уи ифьыц цьара аартра-
ны икамларгы Калоит, аха гәаар-
тыла икәтцахо акакәны икалоит,
аиашазы».

«Аңныш» — цшь-кәгыларакны
ишьақьылоу, 1895–1896шш. рзы
ифьыс апиеса ауп. Икоуп агәаанагара,
уи ала Чехов ифьшөынтәалоу идра-
матургия алагоит хәа: автор итради-
циатөу аконфликткәа дрыцхьатцны
абжьаапнытәи аңстазаара, инагзам-
кәа иаанханы икоу агөыгьрақәа,
агәтәккәа, агәатцан цьара итәцәаху
аемоциакәа дрызхьаңшуеит. Апиеса
афьы аңныш агәазьхәара, ахақьитра,
ихараку ацәаныррақәаи аөазьшөа-
рақәаи ирсимволны ицәыртцуеит.

Апиеса «Аңныш» раңхьатәи
аңхьарбара мөапысит 1896 шыкә-
сазы Петербург ақалақь, Алексан-
дритәи атеатр афьы.

Арежиссиор-ақьыргылашөи аңс-
шөахь еиңтазгази — Аңсны зөаңс-
сәтөыз артистка Мадина Аргьын,
акоистиумкәа рзы асахьатыхөы
Урыстәыла асахьатыхьөцәа Реид-
гыла алахьыла Диана Допуа, ала-
шара-аоператор Влад Григориан,
абжьы арежиссиор — Алан Чамлар.
Аролькәа нарыгзеит Тома Аөзба,
Миха Цкәуа, Кыасоу Хәгба, Гьын-
да Ажыба, Мран Алтеиба, Майа
Цьыкырба, Кристина Цымцба, Хьы-
бла Мыкәба, Алхас Феризба, Беслан
Хьыба, Саид Кокоскьерия.

реипш икоу атоурыхкәа ахьану хы-
шәкәык тьлыжхьейт, ифьтцраны ико-
уп аңшьбатәи ашәкәы.

Ари аиңыларазы иалахьөыз афило-
логиатөу факультет, ажурналистика
ақәша астудентцәа: Мадина Амңцхә,
Аида Габниаңхә, Ревекка Воупхә,
Милена Көйтцниаңхә, Анжела Хве-
делизепхә ажәахә кәцо ирзаатгы-
леит 37-тәи ашықәсқәа раамтәзы
харада ахара рыдцаны итаркуази
иршьуази ртоурыхкәа, рхы-ргәафьы
иаанхаз, иалыркааз ахтысқәа.

Отаң ақыта ахада Төнгьыз Ад-
леиба ақыта икьынхо рыхьзалеи,
иара ихьзалеи аиңыларазы зхы ала-
зырхөыз табуп хәа рахәо иаликааит
излацәажәоэ атоурыхкәа еиңарфьы-
цны ишыргәаладыршөаз, уи што-
урыху, ашәкәы иану атоурых аха-
ан ишмызуа.

Аиңыларазы афбатәи ахәта мөапы-
сит Баграт Шьынкәба ихьз зху Члоу-
тәи абжьаратө школ афьы.

Уи аиңыларазы зхы алазырхөыз
дреиуоуп аамтәк азы Ақәатәи
артцафратө институт ақны Екате-
рина Гьаргь-иңхә атцара лыцызцоз,
30 шыкәса ркынза аңсуа радиои
ателехәаңшрей ркны аус зцылу-
аз, аңсуа радио аефир афьы иаа-
ипмыркьазақәа жәаөа шыкәса ицоз,
лара имөапылгөз арубрика «Ха-
рада ахара здыз» иашахәту аңс-
уа қытәкәа дыртааны, ари атема
иадхәалоу адыррацарақәа еиңылка-
ауаз, зны - зынлагы илыцымөапыз-
галоз адиктор Мурман Ахәба. Уи
икәгыларазы иаликааит ари адыр-

рацара усқантәи аамтәзы ажелар
иргәаңханы ишырдыркылоз, ари
атема иадхәалоу ргәалашәарақәа
реиңхәаразы аңсуа радио ишата-
ауаз.

Усқантәи аамтәзы Отаңи Члоуи
кытәкны еидкылан, усхәартәк ақьын
ирымаз. Абарт ақытәкәа ирызку
ашәкәы ахы аңхьажәа ишөит Члоу
ақыта иаазаз ашәкәыөфьы, апоет,
ажурнал «Алашара» аредактор ха-
да Анатоли Лагәлаа.

Члоу ақыта ахада Аслан Заур -
иңа Адлеиба икәгыларазы ихәе-
ит иантцоу штоурыху, атоурых
адакьақәа ишырзынхо. Уи инатшь-
ны иазгәейтеит ас еиңш икоу
ашәкәкәа афәр ртоурых ишад-
наңхьало.

Члоу иалыргаз 32-өык ркынтәи,
29-өык зыхнымхөзөит. Хөы заңөык
рыпсы рыманы ақытахь ихынхөит.
Аиңыларазы ахыркөшамтәз Екате-
рина Бебиа лыхьзала Отаңи Члоуи
ашколқәа хамтас лышәкәкәа рби-
блиотекақәа ирзаанлыжыт.

Анжела Хведелизе,
афилологиатөу факультет
ажурналистика ақәша
3-тәи акурс астудент

Афымцамч атагылазаашьа иазкны

Алашара – еиңкьарада

■ **Аңсны аенергетика Амини-
стрра асаит афьы атөыла аенер-
гетикатөу тагылазаашьазы аин-
формация ааннатөит.**

Аңсны афымцалашаратө нх-
амөа хөамтәзтәи атагылаза-
ашьа злакоу иахнарбоит афым-
цатөу мыругақәа акыр ишажәхөу.
Уи афымцалашара анашьтраан
ацөыз анатөит, цьара-цьара аих-
шаратө хәкәа рфьы алашара таа-
ны инеиуеит, — иаанаңхәуеит ае-
нергетика Аминистрра.

Иара убас, иазгәанаңтөит иа-
жөыз амыругақәа рыматәахөу
цьаргы ишыкәм, урт ртыжьра
иахьақьытцхөу иахкьаны. Атех-
никатәи аекономикатәи цөызкәа
рырмацразы иажәхөу амыру-
гақәа афьыцкәа рыла иңсахтөуп.

Хөамтә иакәшөо аинформаци-
а-технологиятөу системақәаи
аңхьазагатөу мыругақәаи ры-
шьақьыргыларазы хымцәдатөны
икоуп.

Афымцатөу нхамөа афьиара
иаңхьарауа абарт аусмөаңгәтәкәа
рзы аинвестицияқәа алагалатөуп.

Афымцамч ахәтәбзи-
ара ашьтыхра, ишьақьыргәтөу
ашәахтөу ашьақьыргыларазы, анхамөа
аңхьаразы иақьырттөу ахөың-
са ақәтцара - адуней зегьы афьы
иазхәцоу, ихәдоу асоциалтөу фак-
торқәа иреиуоуп, уи ахархәаөцәа
рзы ифьшөынтәалоу афымцамчтөу
тагылазаашьа аңнатөит.

Хөзтөу ашыкәс азы атөыла
араионқәаи ақалакьқәаи рфьы
аиташьақьыргыларатөу, апрофи-
лактикатөу усурақәа мөаңган хәа
адырра канатөит атөыла аенер-
гетика Аминистрра.

Ихараку авольттөу фымца-
цәахәа 35 кВ «Мыкә» афьы ар-
фьыцрақәа ирыццоуп, уи иаб-
зоураны азын алашара анмачу
аамтәзы афымцатөу еиңкьарақәа
ирыгхөит.

Афымцамчтөу станция «Дран-
да» афьы атрансформатор фьыцкәа
кәтцоуп аусурақәа цөит, уи алаша-
ра азымхара арееиуеит.

Цсхөйтәи ашьахарақыратөу
кытәфьы афымцалашаратөу нхамөа
еиңарфьышөуп. 10 кВ икоу акацәкәа
рөеиуп, 5 км инареиңханы ихьчоу
ацәахәкәа быжьгоуп, ақытәфьы
ирацәаны асы аур афымцамч
иаңырхагамхарц азы иатә-

ху аихатөу шыақа фьыцкәа арсуп,
Цсхөйтәи азеизакырта ахьбра
аргәгәаразы аусурақәа мөаңго-
уп, азеизакырта агенераторқәаи
атурбинақәаи еиңашьақьыргы-
лоуп.

Иазцхьагәатәз аиташьақьыргы-
ларазы-профилактикатөу усурақәа
мөаңган: 10 кВ «Атобаи», 35/10
к/В «Рухский карьер», «Алахьазы»,
«Бзың 220», иара убас аенергоси-
стема иатцанакуа егырт атыцкәа
жәпакы рфьы. Аңхын зымехак тба-
ау аусурақәа мөаңган ихара-
ку авольттөу цәахәкәа ирыццара-
куа атыцкәа ркны Гагра, Гәдоута,
Очамчыра араионқәа рфьы. Ас
еиңш аусурақәа 2014 шыкәса
раахьыс имөаңгамызт.

Амуниципалтөу унитартөу напла-
кы «Махадыр ГЕС» Ареспубликатөу
еилакы «Амшынеикәафымцамч»
иадтцоуп, уи иабзоураны имөаңп-
газ ашәахтәкәа реизгара арба-
гақәа еиңахөит, икалаз ахашәа-

лахөы Амуниципалтөу унитартөу
напакы «Махадыр ГЕС» аиң-
тәрахь идөыкәтцоуп.

Тәгалани азыны еиңа иман-
шөалоу афымцамчтөу тагылаза-
ашьа аңцаразы Еггы ГЕС азтөу
ресурс ииашаны ахархәаразы
ауснагзатәкәа мөаңгоуп.

Нанхөамза инаркны уахын-
ла, чынла, аңсшьарамшқәа
раан Урыстәылантәи афым-
цамч аашьтра мөапысуеит. Арт
аамтәкәа рзы Урыстәылантәи иаа-
рышьту афымцамч ахәпс зынза
илакөуп. Абри атөы аанаңхәуеит
«Амшынеикәафымцамч».

Иаидкыланьы иаашьту афым-
цамч иақәахьып 261 ман. маат.
Абцарамза 1, 2025 шыкәса-
зы Еггытәи азеизакыртафьы азы
ашьтыццара афәзара 56 метра ры-
ла еиңауп, ихәөсыз ашыкәс арба-
га ааста.

Аңсны афымцамч ахархәа-
ра ихәөсыз ашыкәс абри аамта
иафьырпшы уахәаңшуазар еиңца-
хөит.

200 млн маат ркынза иназз
ахашәалахөы иалнаршөит
афымцамч адефицит ахәаразы
идөыкәтцахо ахарць акырза ар-
мачра хәа аанаңхәуеит аенерге-
тика аминистрра.

Аихшьалақәа рыла жә-мзы
ирылагзаны (2025 ш. цөыб-
рамзанза) Аңсны абонент-
цәа зегьы рьжьыра афымцамч
азы ашәатәкәа реизгара 52,2%
ркынза иназөит, цөыббрамзасы
ари арбага 85,4% ыкан.

АПСНЫМЕДИА

Ареспубликатөу хөынтқарратөу усхәартә «Аңснымедиа»

gazeta-apsny.info
apsnygazeta@mail.ru

аңел: +7 (840) 226-15-75 / 226-59-73
аңызтмь: Аңсны, Ақәа ақ, Ажәанба имөа, 9

Аредактор хәда
Ахра АНҚӘАБ

Агазет адтцала ифым астатия ахә аредакция иазшөазом. Агазет ахә-20 маат.